

Korku Sinemasının Cazibesi Üzerine Felsefi Ve Psikolojik Bir İnceleme

Ebru AYDIN ÇAĞLIYAN*

Özet

Korku sineması sinema tarihinin her döneminde popüler olan bir türdür. Bu çalışmada korkunun çekiciliğinin sebepleri ve sonuçları araştırılmaktadır. Bunun için ilkin korku içerikli eserlerin Antik Yunan'daki örneği olan tragedya konusu ele alınmış ve ardından Aristoteles'in tragedya görüşü anlatılmıştır. Aristoteles Poetika adlı eserinde tragedyanın ve trajik olanın amacının korku ve acıma duygularından hareket ederek ruhu arındırmak -onun kullandığı ifadeyle katharsis- olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada onun tragedya hakkındaki düşüncelerinden hareketle günümüzde özellikle korku-gerilim filmleri izleyen seyircilerde bu tür bir arınma gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılmıştır. Aristoteles'in tragedyaı inceleyen kullandığı katharsis kavramı insanın tutkularından ve birtakım korkulardan arındırılması, ruhunun temizlenmesi ve saflaştırılması anlamına gelmektedir. Bu yaklaşıma göre sanat eserinin amacı kişide sırf estetik bir haz yaratmak değildir. Sanat eseri aynı zamanda kişinin ruhunu arındırarak onun daha yüksek zihinsel ve ahlaki bir kavrayışa erişmesini sağlamalıdır. Böylece sanat eseri ve özellikle tragedya seyircinin kendine ilişkin bilince (γνώθη σεαυτὸν, gnothi seauton, kendini bil) ulaşmasının bir aracıdır. Aristoteles'e göre tragedya seyircisi başkasının yaşadığı acı, korku ve gerilim üzerinden kendisini oyuncularla özdeşleştirerek katharsis'e ulaşmaktadır. Aristoteles'in tragedya seyircisi hakkında yaptığı bu tarz saptamalar bizi insan doğasının bir yönü hakkında felsefi bir soruşturma yapmaya yöneltmektedir: antik çağlardan günümüze kadar insanın acı, korku, gerilim ve eğlendirici birtakım öğelerle dolu olan eserlere talep göstermesi onun doğasının hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır? Günümüzde çok popüler olan korku-gerilim ve melodram filmlerinin yoğun şekilde izlenmesi Aristoteles'in tragedyanın sağladığını söylediği katharsis'ten mi kaynaklanmaktadır?

Bu çalışmada sözünü ettiğimiz korku sinemasını incelemek için korkunun vücuttaki fizyolojik süreci ele alınarak onun psikolojiyle ve nöropsikolojiyle ilişkisi araştırılmaktadır. Bu araştırmaya göre korku filmlerinin kişide yarattığı korkunun aslında gerçek bir korku olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çalışmada korkunun seyircide bir arınma sağlayıp sağlamadığı tartışıldıktan sonra bunlara olan yoğun ilginin temel sebebinin insanın varoluşsal yanının ve toplumsal hayatının bir sonucu olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kendi varoluşunun ve günümüzde sürekli "risk toplumu" içinde bulunmanın verdiği kaygı, acı, korku ve gerilimin etkisindeki seyirci başkalarının acısına, korkusuna ve tecrübe ettiği gerilime yönelerek (örneğin sözünü ettiğimiz tarzda filmler veya diziler vb. izleyerek) kendi içinde bulunduğu bunalım yaratan varoluş durumundan bir şekilde arınmaya çalışmaktadır. Bu arınma ise bu tarz filmlerde kişinin kendisiyle yüzleşmek yerine kendini, aslında kendi varoluşunu ve içinde bulunduğu hayatı tamamen unutmaya olmaktadır. Burada söz konusu olan arınma Aristoteles'in sözünü ettiği anlamda bir katharsis değil, başkasının acısı ve korkusu aracılığıyla kendini unutmadır.

Anahtar kelimeler: Aristoteles, katharsis, sinema, dehşet, korku, varoluş, psikoloji, nöropsikolojoloji, fizyoloji, Freud.

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0003-1906-9406>

E-mail : ebru.aydin7@gmail.com

DOI: [10.31122/sinefilozofi.735688](https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.735688)

Geliş Tarihi - *Received*: 11.05.2020

Kabul Tarihi - *Accepted*: 15.06.2020

A Philosophical And Psychological Investigation On The Attraction Of Horror Film

Ebru AYDIN ÇAĞLIYAN*

Özet

Horror cinema is a genre that is popular in every period of cinema history. This study explores the reasons and results of attraction of fear. For this purpose, the subject of tragedy, which is an example of horror-related works in Ancient Greece, is discussed and then Aristotle's view of tragedy is explained. In this study, it is discussed whether such a purification is possible for the audience watching horror-thriller films. Aristotle says in his book Poetics that the purpose of the tragedy and the tragic is to purify the soul by acting from the feelings of fear and pity (catharsis). The concept of catharsis, which Aristotle used when examining the tragedy, means that cleansing man from passions and fears, purifying his/her soul. According to Aristotle, the purpose of the art is not only to create an aesthetic pleasure in the person. The work of art should also purify one's soul and make it achieve a higher mental and moral insight. Thus, works of art and especially tragedy is a means for the audience to reach their own consciousness (*γνώθι σεαυτόν*, *gnothi seauton*, know thyself). Some determinations about the tragedy audience by Aristotle can lead us to investigate one aspect of the human-nature: What is the reason of attraction of the people to the works that are filled with pain, fear, tension and some disgusting elements? Is it the purification by watching them made the horror-thriller and melodrama movies very popular today?

In this study, we examine the psychological process of fear in the body and investigate its relationship with psychology and neuropsychology for researching the horror movies aforesaid context. According to this research, it is revealed that the fear created by horror films is not real. The main reason for the intense interest in such films is the result of social -and existential- life of human. Suffering from existence and dealing with the troubles in daily life, turns mankind to watch some other's pain and fear, thus they can get rid of theirs. The audience actually tries to get rid of the state of existence that creates the crisis by watching the horror movie. For the audience, purification means forgetting their own existence and life. It is not a catharsis in the sense that Aristotle mentioned, This is forgetting yourself through the pain and fear of someone else.

Key Words: Aristotle, catharsis, cinema, horror, fear, existence, psychology, neuropsychology, physiology, Freud.

ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0003-1906-9406>

E-mail : ebru.aydin7@gmail.com

DOI: [10.31122/sinefilozofi.735688](https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.735688)

Geliş Tarihi - Recieved: 11.05.2020

Kabul Tarihi - Accepted: 15.06.2020

Giriş

Korku filmleri sinemanın en uzun ömürlü ve en çok ilgi gören türlerinden biridir.¹ Yüzyıldan uzun süredir korku filmi bazı insanlar için özel bir eğlence kaynağı olmasına rağmen, insanların dehşete düşmek için neden kurgusal korkuya neredeyse bağımlılık düzeyinde (kimi durumlarda artan dozda) ilgi gösterdiğine ilişkin mevcut çalışmalar gayet sınırlıdır. Yapılan çalışmaların çoğunun amacı çeşitli korku filmlerini analiz edip yorumlamak, onların içerdiği çatışmaları çözümlenmek ve filmleri birbiriyle karşılaştırmaktır. Dolayısıyla “seyirci” faktörü genellikle ihmal edilmiştir. Oysa korku filmleri söz konusu olduğunda seyircinin özel olarak incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Böyle bir inceleme korku konusunda insan doğasının ve psikolojisinin bazı yönleri hakkında bize önemli ipuçları verecek; neyin sağlıklı neyin patolojik olduğunu nedenleriyle tespit etmemize yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada amacım günümüzde çok popüler olan korku, dehşet ve gerilim uyandıran filmlerin sinema tarihinin hemen her döneminde talep görmesinin sebebi nedir sorusunun cevabını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda korku içerikli eserlerin bazı kitleler için cazip olmasının sebepleri de soruşturulacaktır. Çok genel olarak söylersek, sinemanın kültürdeki ve aynı zamanda bizim psikik yapımızdaki yeri en nihayetinde onun kavrayışımızı yükselten bir kültür öğesi olmasıdır. Bununla kastedilen şudur: seyircinin sanat eseri demeye değer olan filmler izlediğinde hem sanatsal hem estetik bakımdan hem de zihinsel olarak hoş, keyifli ve doyurucu bir zaman geçirmesidir. Böylesi önemli kültür unsurlarını barındıran sinemanın bazı örneklerinde nasıl olur da “terörize edici”² birtakım öğeler kullanılır ya da doğru ifadeyle film sırf o terörize edici öğeler üzerinde kurulabilir, sadece ondan ibaret olabilir? Burada kastettiğimiz tür yer yer gerilim ve korku unsurları içeren filmler değil, amacı sadece yoğun bir şekilde insanı dehşete düşürüp terörize etme olan filmlerdir. Bu bağlamda ele alacağımız temel sorunlardan birisi “terörize olma nasıl çekici hale geliyor?” sorusudur. Bu sorun bizi insan doğasının bir yönü hakkında felsefi ve psikolojik bir soruşturma yapmaya yöneltmektedir: antik çağlardan bu yana neden acı, korku, gerilim ve iğrendirici bazı öğelerle dolu olan eserler yoğun şekilde talep görmüştür? Bu talep insan doğasının ve psikolojisinin hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır? Neden bazı insanlar rahatsız edici bir his olarak görülen korkmayı ve dehşete düşmeyi özellikle istemektedir?

1. Korkunun Felsefi ve Ahlaki Etkileri: Aristoteles, Tragedya ve Katharsis

Korku ve dehşet filmleri ilk adımda bize tragedyayı anımsatmaktadır. Peki tragedya ve günümüzdeki korku sineması arasında bir bağlantı var mıdır? Bu meseleyi incelemeye sanat felsefesi tarihi bakımından önemli görüşleri bulunan Aristoteles’in tragedya hakkındaki düşünceleriyle başlayalım. Aristoteles *Poetika* adlı eserinde tragedyaları incelerken bu konuda bazı saptamalar yapmıştır. Çalışmanın bu kısmında ilkin tragedya hakkında genel bir bilgi verilecek ve ardından Aristoteles’in tragedya hakkındaki saptamaları anlatılacaktır.

Antik Yunan araştırmacıları tiyatronun ve tragedyanın doğuşunu Dionysos şenliklerine dayanarak açıklamaktadırlar. Tanrı Dionysos Antik Yunan’da bir bakıma baharda yeniden doğuşun simgesidir. Böylece Dionysos adına yapılan şenliklerin amacı coşku ve sarhoşlukla baharın gelişini, aslında tanrı Dionysos’un gelişini kutlamaktır. Bu şenlikler şarap içip, şarkılar ve şiirler söylemek, maske takıp hayvan postları giyerek kılık değiştirmek, karanlıklarda birbirlerini korkutmak ve çılgınca dans edip coşmak, şarabın etkisiyle adeta kendinden geçmek şeklinde gerçekleşirdi. Site yönetimi kuralları çiğneyen ve sitenin düzenini bozan

¹ Bu tür filmlerin bazen akademi ödülleri aldığına da tanık oluruz. Oskar ödülüne değer görülen *The Exorcist* (*Şeytan*, 1973, William Fredkin) ya da *Interview with the Vampire* (*Şeytanla Görüşme*, 1994, Neil Jordan) gibi filmler gişe rekorları kırmıştır.

² “Terörize edici” derken kastedilen korku filmlerinin seyircide yoğun bir dehşet ve korku hali uyandırmayı amaçlamasıdır.

Dionysos şenliklerini yok etmeye ve yasaklamaya çalışan pek çok girişimde bulunmuştur. Site yetkilileri her ne kadar bu kültü engelleyemediyse de zamanla site kurallarına uygun bir şekilde düzenlemiştir (Latacz, 2006, s.27). Site yönetimi altında gelişen resmi Dionysos şenliklerinden Lenaeler’de ve Büyük Dionysialar’da tiyatrolar sergilenmekte ve oyunlar kendi aralarında yarışıp ödüllendirilmektedir. O dönemdeki tragedya ve komedy yazarları oyunlarını sırf bu şenliklerde sergilenmesi için yazmışlardır. Tiyatronun ve tragedyanın Dionysos şenliklerinden doğduğu açıktır.

Tragedyanın doğuşuna ilişkin elimizdeki en önemli kaynak Aristoteles’in *Poetika*’sıdır. Aristoteles’e göre tragedya dithyrambos korosundan doğan tragedya zaman içinde adım adım yetkinleşmiştir. Aristoteles tragedyanın birbirini kovalayan birçok şekil değiştirmeden sonra ancak kendi zamanında özüne en uygun biçime ulaştığını düşünür. (Aristoteles, 1987, s.19).

Aristoteles’e göre tragedya “ahlaksal bakımdan ağırbaşlı, başı ve sonu bulunan ... bir eylemin taklididir.” Bunun için güzelleştirilmiş bir dil kullanılır ve eylemde bulunan kişilerce temsil edilir; içine aldığı her bölüm için özel araçlar kullanır. Kullanılan özel araçlar ölçü ve müziktir (Aristoteles, 1987, s.22). Tragedyanın en önemli unsurları öykü, dekor, müzik ve dildir. Aristoteles tragedyanın bir ödevi olduğundan da söz eder, o da şudur: tragedya seyircide uyandırdığı korku ve acıma duygularıyla ruhu tutkularından temizlemelidir. Bu durum *katharsis* olarak adlandırır. *Katharsis* içine hiçbir şey karışmamış, saf, temiz anlamına gelen eski Yunanca sözcük *katharos*’tan gelir, fiil olarak *katharion* ise saflaştırmak, temizlemek gibi anlamlara gelir ama bu fiilin en önemli manası “iyileştirmek”tir ve aynı terimin o dönemde tıpta kullanımına çok yakındır. Örneğin Hippokrates Okulu hastalığı vücut sıvılarının bunalıma götürmesiyle oluşan bir rahatsızlık olarak görür. İyileşme ise hastalığa sebep olan şeylerin boşaltılması ve vücuttan atılması yoluyla gerçekleşir. Hekimin amacı vücudu içine düştüğü sıkıntılı ve bunalımlı halden kurtarmaktır (Thomson, 2004, s. 389).

Aristoteles’in tragedyanı incelerken kullandığı *katharsis* kavramı ise insanın tutkularından ve birtakım korkulardan arındırılması, ruhunun temizlenmesi ve saflaştırılması, onun iyileştirilmesi anlamına gelmektedir; bu iyileştirme hiç şüphesiz ki ahlaki bir iyileştirmedir. Nasıl ki tıp vücudun hastalıklardan iyileştirilmesini sağlıyorsa, tragedyalar aracılığıyla yaratılan *katharsis* de ruhun ahlaki olarak iyileştirilmesini, daha sağlıklı olmasını sağlamaktadır. Aristoteles ahlak görüşüne uygun olarak sanatın da ahlaki boyutuna dikkat çekmektedir. Nitekim *Poetika*’da şunu söyler: Ağırbaşlı ve soylu bir karaktere sahip olan bir sanatçı ahlakça iyi ve soylu kişilerin iyi ve soylu eylemlerini taklit eder (Aristoteles, 1987, s.17). Bu yaklaşıma göre sanat eserinin amacı kişide sırf estetik bir haz yaratmak değildir. Sanat eseri aynı zamanda kişinin ruhunu arındırarak onun daha yüksek zihinsel ve ahlaki bir kavrayışa erişmesini sağlamalıdır. Böylece sanat eseri ve özellikle tragedya seyircinin kendine ilişkin bilince (γνώθι σεαυτόν, kendini bil) ulaşmasının bir aracıdır. Ki o dönemde en çok tartışılan konulardan biri *gnothi seauton*, yani kendini bilme meselesiydi, diğeri ise kişi nasıl erdemli ve mutlu olur, sorusuydu.

Aristoteles’e göre tragedya seyircisi başkasının yaşadığı acı, korku ve gerilim üzerinden kendisini oyuncularla özdeşleştirerek *katharsis*’e ulaşmaktadır. Kaliteli bir tragedya önceden seyircide belirli hisleri yaratmayı amaçlamaz, hislerin sebebi öykünün seyirci üzerinde etkili oluşudur. Tragedya öyküsü korku ve acıma duygusu uyandıran olayları kapsamaktadır, öykünün inanılır olması ise onun en önemli özelliğidir. Tragedyada seyirciyi esas etkileyen müzik ya da sahne dekoru gibi biçimsel öğeler olmamalıdır, seyirci öyküden hareketle *katharsis* yani bir arınma ve iyileşme yaşamalıdır. Bu da seyircinin tragedya eserinden hareketle hem kendini sorgulaması, hem örneğin yazgıya hiçbir şekilde karşı gelinemeyeceğinin farkına varması, hem de tüm bunlardan ahlaki bir ders çıkarması aracılığıyla olmaktadır. Örneğin bir Yunan mitolojisi hikayesiyle başlayan Oedipus tragedyası, Oedipus’un büyük babası Labdakos’un öfkeli tanrıların gazabına uğramasıyla başlar. Oedipus Sfenks’i öldürür ve

Thebai'yi özgürlüğüne kavuşturur. Sonra babasını öldürüp annesiyle evlenir ve Antigone dünyaya gelir (Kierkegaard, 2020, s.220). Ne Oedipus ne de Antigone ailenin kaderinden kaçabilir; çekilen acılar nesilden nesile devam eder. Aile için yazgıdan kaçış mümkün değildir. Aristoteles *Poetika*'da doğrudan "ibret alma" ifadesini kullanmasa da adeta tragedya seyircisinin kahramanın başına gelen olaylardan ibret almasının da bu *katharsis*'e dahil olduğunu çıkarabiliriz. Tüm bunların esas amacı ruhu iyileştirmektir.

İşte Aristoteles tragedya korku, acıma ve iğrenme duygularıyla *katharsis* kavramı arasında böyle bir bağ kurmaktadır. Peki günümüz korku filmleri Aristoteles'in tragedyanın sağladığını söylediği bir iyileştirme ve arınma (*katharsis*) sağlamakta mıdır? Bu soruyu yanıtlayabilmek için korkunun psikolojik ve fizyolojik boyutlarına bakmamız gerekmektedir.

2. Korkunun Psikolojisi: Freud, Angst ve Unheimlich

Psikologlar ve psikanalistler insanların çağlar boyu neden korku dolu eserlere ilgi gösterdiği hakkında bazı görüşler öne sürmüşlerdir. Psikanalizm hem genel olarak korkuyu anlamak için hem de çeşitli kurgusal eserler aracılığıyla yaratılan korkunun incelenmesi için bir yol göstericidir. Nitekim korku filmleri bazen açıkça bazen de üstü kapalı olarak doğrudan psikanalitik bazı kavramlara ve imgelere göndermede bulunur (Carroll, 2004, s.257). Korku konusunda önemli araştırmalar yapan Sigmund Freud *Angst (Korku- Kaygı)* başlıklı çalışmasında korkuyu ikiye ayırarak inceler: *gerçek korku* ve *nevrotik korku* (Freud, 1993, s. 227). Freud'a göre *gerçek korku* dıştan kaynaklanan bir tehlikeye önceden görülen bir zarara karşı bir tepkidir. Bu durumdaki korku kendini koruma dürtüsünün bir sonucudur. Gerçek bir tehlike söz konusu olduğunda birey tehlikenin büyüklüğünü değerlendirerek kaçmanın mı, kendini savunmanın yoksa saldırıya geçmenin mi doğru olacağına ilişkin hızlıca karar verir. Doğada korkunun bireyi hayatta tutmak ve bütünlüğünü korumasını sağlamak gibi önemli amaçları vardır. Gerçek korkunun amacı bireyde sırf korku yaratıp korkutmak değil, onu tehlikeden koruyacak değerlendirmeyi bir an evvel yapıp, hayata geçirmesini sağlamaktır. Dolayısıyla korku oluşumu ben'in tehlikeye karşı tepkisini ve kaçışını başlatacak bir sinyaldir. Bu nedenle korku ölçülü olmalı ve kişinin doğru karar vermesini engellememelidir (Freud, 1993, s. 229). Görüldüğü gibi gerçek korku bireyin kendini koruma içgüdüsünün bir tezahürüdür.

Nevrotik korku söz konusu olduğunda ise birey gerçekte hiçbir tehlike olmamasına rağmen, bilinçaltının bir şekilde tetiklenmesi sonucu oluşan içten gelen tehlike alarmını sanki gerçekte de bir tehlike varmış gibi yorumlamaktadır. Bu durumda bireyde korku baş göstermekte ve ortada korkulması gereken bir şey olmadığı halde psişik yapının yarattığı korku bireyi etkisi altına almaktadır (Freud, 1993, s. 241). Nevrotik korku bilinçaltında bulunan bastırılmış korkuların patolojik olarak ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Bu türden korkunun temel kaynağı bastırılmış duygular ve bilinçaltıdır. Freud her an her şeyin korku kaynağına dönüşebileceği nevrotik korkuyu "özgürce yüzen korku" olarak da adlandırır (Freud, 1993, s. 232). Nevrotik korku kişilerin yargılarını etkilemekte, onlarda sürekli korku beklentisi doğurarak genel bir "korkaklık" hali yaratmaktadır. Dolayısıyla kişi bulunduğu ortamda her zaman korkulacak bir şey olduğunu düşünerek korkmaktadır. Bu sebeplerle kişi korkuyla ve kaygıyla bekler bir haldedir. Nevrotik korku "*kaygılı bekleyiş*"in temel nedenidir.

Sürekli korkulacak bir şey olacakmış gibi hissettirerek bireyi korkutan kaygılı bekleyiş korkusunun yanında nevrotik bir korku türü daha vardır. Daha sınırlı ve belli nesnelere durumlara bağlanmış olan ikinci nevrotik korku türü ise "*fobiler*"dir. Fobilerin sebep olduğu korku histerisi *angsthysteria* olarak adlandırılır. Fobilerde korkulan nesnelere ve durumların çoğu aslında ürkütücü ve hoş olmayan şeylerdir ve bazı durumlar da fobisi olmayanlar tarafından da tehlikeli ve rahatsız edici görülebilir (Freud, 1993, s. 233). Örneğin yılanla karşılaşmaktan duyulan tiksinti ve korku gayet yaygın bir durumdur. Ancak fobisi olanlarda sebepsiz yere yılanla karşılaşma ve ondan zarar görme korkusu abartılı bir şekilde görülür. Hem fobiler hem de bekleyiş kaygısına sahip olan bazı vakalarda kaygı bozukluğu kişilerin günlük hayatını devam ettirmesine engel olacak kadar büyür ve bu sebeple tedavi edilmeyi

gerektiren psikolojik bir sorun haline gelir.

Freud korku ve kaygı kavramlarını açıklarken *Unheimlich* adlı bir kavramla bağlantı kurar. Bununla korkunun nereden kaynaklandığı üzerine bazı saptamalarda bulunur: *Das Unheimlich (The Uncanny, Tekinsiz)* adlı makalesinde korkunun kaynağını eve ait olmayan, yabancı ve tekinsiz olan olarak görmektedir. Almanca'da *unheimlich* sözcüğü tanıdık, yerli ve eve ait anlamlarına gelen *heimlich* sözcüğünün zıt anlamlısıdır. Tekinsiz *Unheimlich* tanıdık, bilindik ve eve ait olmayan bir şey olarak görüldüğü için onun korkutucu olduğunu düşünürüz; korkunun sebebi tekinsiz olandır (Freud, 1976, s. 220). Bilinmeyen bizde korku yaratmaktadır, temel kaynağı ise bastırılmış korkuların tekrar açığa çıkması ve id aracılığıyla bizde oluşan bazı görüntüler ve düşüncelerdir. *Unheimlich* (tekinsiz)olanla tümüyle dehşet verici olan şeyler arasında önemli bir bağlantı vardır. Freud'a göre insanın içinde güçlü bir ilkel ölüm korkusu vardır ve bu korku her an ortaya çıkmaya hazırdır. Freud ölüm fikrinin kişi için *tekinsiz* bir duygu olduğunu belirtir ve bu sebeple bastırılan bir duygudur; bastırma süreciyle akla yabancılaştırılmaktadır. Yani korkutucu bir şey bilinçaltı tarafından tekinsiz (*Unheimlich*) bir şeye dönüştürülmektedir (Freud, 2016, s. 349). Bu durum ölü insanın çoğu zaman yaşayan insan için büyük tehlike taşıyan bir düşman gibi görülmesine sebep olmaktadır, korku sineması bu temayı yaygın şekilde kullanmaktadır. Korku sinemasında bu tür temaların yaygın şekilde kullanması Freud'un *tekinsiz (Unheimlich)* hakkındaki incelemelerinin korku sinemasını açıklamada bir ipucu olabileceğini göstermektedir.

3. Korkunun Fizyolojik Etkileri ve Korku Filminin Yarattığı Korkunun İncelenmesi

Korkunun psikolojisinden bahsettikten sonra seyirciyi hakikaten korkutmak ve onda yoğun bir gerilim yaratmak, onu iğrendirmek ve dehşete düşürmek isteyen filmlere bakalım ancak ondan evvel çok kısaca dehşet (*horror*) kelimesinin etimolojisinden bahsedelim. Dehşet kelimesi bize korkunun fiziksel tezahürlerini çağrıştırmaktadır. Dehşet (*horror*) eski Yunanca *phryke'* den (*Φρικη*) gelir ve anlamı titremek, ürpermek demektir (Martin, 2019, s. 3). Sinemada dehşetten kaynaklanan bu ürpertiye en fazla deneyimlediğimiz tür ise korku türüdür; bununla birlikte acı yoluyla bir etki bırakmanın söz konusu olduğu melodramı da göz önünde bulundurabiliriz.

Korku filmlerinde seyirciyi korkutmak için mümkün olan tüm imkanlar kullanılır: karanlık yerler, eski hikayelerde anlatılan canavarlar, perili evler, doğa üstü varlıklar, vampirler, dinsel öğeler, vahşet ve kan. Çoğu zaman ses efektleri, korkunç müzikler ve bazı özel etkiler aracılığıyla da seyirci korkutulmaya çalışılır. Amacım burada doğrudan bu tip filmler üzerine konuşmak değil, bu tarz filmlere yoğun ilgi gösteren insan doğası hakkında felsefi, psikolojik ve nöropsikolojik bir soruşturma yapmaktır. Dolayısıyla inceleme nesnemiz doğrudan seyirci oluyor. İnsanın acı, korku, gerilim ve iğrendirici birtakım öğelerle dolu olan eserlere talep göstermesi onun doğasının hangi özelliğinden kaynaklanmaktadır? Bazı araştırmacılar bunun insanın sadistik ve mazoşistik yönlerini ortaya koymaktan kaynaklandığını söylemektedir ancak bu yaklaşım meseleyi sadece betimleyerek insanda neden sadistik ve mazoşistik yönlerin bulunduğu sorusunu yanıtızsız bırakmaktadır.³

İnsanların çoğu için korkmak gündelik yaşamda genellikle kaygı verici ve rahatsız edici bir his olmasına rağmen ve korkutucu şeylerden kaçınılması gerektiği düşünüldüğü halde, bir kesim seyirci korkmak için korku filmleri izlemektedir ve bundan yoğun bir haz almaktadır. Üstelik korku filmi izlemekten hoşlanan önemli bir kitle üzerinde yapılan araştırmalara göre, korku filmi izleyicileri de çoğu zaman film izlerken veya film izledikten sonra pek çok kötü etkiyi tecrübe etmektedir. Bu konuda örnek bir çalışmadan bahsetmemiz gerekirse; izleyiciler tarafından en korkunç filmlerden birisi olarak seçilen *Poltergeist (Kötü Ruh, 1982, Tobe Hooper)* filmini izleyen katılımcıların %72'si uyku kalitesine ve uyuma zamanlarına ilişkin sorunlar yaşadıklarını belirtirken %76'sı filmin günlük hayatlarını olumsuz etkilediğini raporlamışlardır

³ Bu konuya örnek bir yaklaşım için bakınız: Abisel, Nilgün (1999), *Popüler Sinema ve Türler*, İstanbul, Alan Yayıncılık, s. 132 vd.

(Cantor, 2004, s. 289). *Scream* (Çılgılık, 1996, Wes Craven) filmi izleyen seyircilerin %65'i ise filmin gündelik hayatlarını kötü yönde etkilediklerini belirtmiştir. Film izlediği sıralarda sanat tarihi dersi alan bir katılımcı binadaki Çılgılık tablosunu gördüğü zaman filmin etkisiyle tablodan korkmuş ve uzun bir süre tabloyu her gördüğünde başını farklı bir yöne çevirmiştir. Aynı seyirci iki yıl boyunca evde yalnız kaldığı zamanlar aşırı rahatsız hissetmiş ve geceleri yatarken gerçekte olmayan çılgılık sesleri duymaya başlamıştır (Cantor, 2004, s. 295). Korku filmleri pek çok seyirci üzerinde özellikle psikolojik olarak travmatik sayılabilecek bu denli olumsuz etkiler bırakırken, neden hala birileri korku filmi izleyerek gönüllü olarak korkmak istemektedirler? Korku filmi izleyicileri için bu vazgeçilemez bağımlılığın sebebi nedir?

Meseleyi incelemek için ilkin korkunun birey üzerinde nasıl bir etki bıraktığına bakabiliriz. Korkan birey kendini tehlike altında hisseder ve zihni sürekli tehlike ile meşguldür. Bu sebeple bir yargıda ya da akıl yürütmede bulunamaz; fikirleri bulanık ve düzensizdir (Mannoni, 1990, s.11). Korkunun etkisiyle bireyin eylemleri, refleksleri ve aklını kullanımı, yani düşünme gücü kısıtlanır. Yoğun bir korku hali vücut fonksiyonlarının bozarak dengesizliklerin ortaya çıkmasına sebep olur (Mannoni, 1990, s.13) Burada şoka girmiş birini düşünebiliriz.

Korkunun pek çok fizyolojik etkisi vardır. Vücudun korkuyla ilgili en önemli merkezleri amigdala, prefrontal korteks, ve nöroendokronik sistemdir. Nöropsikiyatristler korkuyu açıklarken amigdaladan hareket ederler çünkü amigdala korkunun oluştuğu, öğrenildiği ve ona tepki vermenin gerçekleştiği en önemli merkezdir (Dominic vd, 2006, s. 1187). Ancak korku anında amigdalanın yanında vücudun elektrofizyolojik yapısı, endokrinolojik sistemi (kimyasal sistemi), organların işleyişi ve psikolojimiz de etkilenmektedir. Hipotalamus korku anında sempatik sinir sisteminin harekete geçmesini sağlar. Hipofiz bezi böbrek üstü bezlerini uyaran kortikotrofin hormonu salgılar. Bu hormonla birlikte salgılanan adrenalin ve kortizol hormonları ise kan basıncının yükselmesine ve nefes alışverişin hızlanmasına neden olur. Tüm bunlar organizmayı hayatta tutmak için vücudun verdiği tepkilerdir. Korku anında hipotalamus, hipofiz bezi ve böbreküstü bezleri yoğun olarak etkileşim halindedir; sinir sistemi ve iç salgı bezleri yani nöroendokrinolojik sistem korku anında birlikte çalışmaktadır. Görüldüğü gibi korkuyla beraber beyinde ve vücudun diğer sistemlerinde pek çok bölge harekete geçmektedir (Buss vd, 2004, s. 584-585).

Korkunun bir tehlike anında, tekinsiz ve güvensiz bir durumun varlığında ortaya çıktığını belirtmiştik. Bireyin tehlike anında yapması gereken ya kaçmak ya da kendini tehdit eden şeylerle savaşmasıdır (*fight or flight*). Ancak korku filmleri söz konusu olduğunda, seyirciler gayet güvenli bir ortamda filmleri izlerler ve bir tehlikeyle savaşmaları ya da bir tehlikeden kaçmaları gerekmediğini bilirler. Buna rağmen vücutları etrafta sanki bir tehlike varmış gibi tepki vermeye devam eder halbuki ortada kaçacak ya da savaşacak bir tehdit yoktur. Korku filmi izlerken vücutta adrenalin, endorfin ve dopamin gibi kimyasallar salgılanır, nefes alış hızlanır, kaslar gerilir, düşünme gücü zayıflar. Korku filmlerinde değişik dozlarda izleyiciye sunulan korku seanslarıyla ve vücutta bu anlarda salgılanan kimyasallar sayesinde kişi kendisini iyi hissetmeye başlar ve halinden keyif alır çünkü güvendedir.

Korku çeşitlerinin fiziksel etkileri üzerinde yapılan çalışmalar şunu göstermiştir: günlük yaşamda birey tehlikeyle karşılaştığı anda amigdalanın korku merkezleri çok hızlı bir şekilde devreye girip bireyi tehlikeden kurtulmak için eyleme yöneltmektedir. Oysa korku filmi izlerken, seyircinin tehlikeyle karşılaştığı anda aktif hale geçen amigdalanın korku merkezleri gerçek bir korkuyla karşılaşıldığında olduğu gibi çalışmamaktadır. Bu defa korku merkezlerinin yanında amigdalanın ödül mekanizmasıyla ilgili merkezleri de çalışmaktadır. Peki amigdalanın korku ve ödül mekanizmasıyla ilişkisi nasıldır?

Amigdala çoğu zaman sadece korku gibi olumsuz ve hoş olmayan birtakım duyguların merkezi olarak görülmektedir. Nitekim amigdala korku davranışlarına aracılık eden ve onu düzenleyen sinir sisteminin merkezinde bulunmaktadır. Amigdala, her biri çok sayıda alt

çekirdeğe sahip 13 çekirdekten oluşur. Bu çekirdeklerden sadece bazılarının korku ile ilgili olduğu bilinmektedir. Özellikle amigdalanın merkezinde bulunan çekirdek korkuyu öğrenme, korku hafızası ve korkuya doğrudan tepki verme ile görevlidir. Bu sebeple merkezi çekirdeğin doğrudan orta beyinle ve beyin sapıyla ilişkisi vardır; tehdit ve tehlike anında davranışsal ve endokrinolojik yanıtların verilmesini sağlamaktadır. Diğer çekirdeklerden bazıları ise talamus ve diğer kortekslerle ilişki halindedir. Amigdalanın yanlarında bulunan bazı çekirdekler ise görsel ve işitsel bilgileri almakla ilgilidir. Tüm çekirdekler arasında karşılıklı bir ilişki vardır (Rosen, 2004, s.26-27).

Yapılan nöropsikiyatrik çalışmalarda korkudan ve korku koşullanmalarından büyük ölçüde sorumlu olan amigdalanın bazı çekirdeklerinin ödül ve haz gibi bazı olumlu duygularla önemli bir ilişkisi olduğu keşfedilmiştir. Bu ilişki amigdalanın korkuya verilen tepkilerin merkezi olmasının yanında öğrenmede de etkili bir merkez olmasından kaynaklanmaktadır (Dominic vd, 2006, s. 1193). Amigdalanın öğrenmeyle ilişkisinin olması, onun aynı zamanda ödül merkezlerini de uyarmasını sağlamaktadır. Amigdala korku gibi negatif görülebilecek bir duyguyla uyarıldığı zaman bazı vakalarda amigdalanın bazı çekirdeklerinin uyarısı sonucu ödül ve haz merkezleri de aktif hale gelebilmektedir. Böylece bazı durumlarda korkan kişi, ortada herhangi bir ödül olmadığı halde, sırf korktuğu için bundan haz alabilmektedir (Baxter ve Murray, 2002, s.564-565). Bu ise korku ve ödül koşullanmasının birlikte gelmesinden kaynaklanmaktadır. Korku filmi izlerken amigdalanın ve bazı ödül ve zevk alma merkezlerinin aktifleşmesinin yanında beynin görme merkezi, talamus (gelen verileri vücuda ileten merkez) ve beynin arka orta tarafında bazı bölgeler de aktifleşmektedir. Tüm bunların sonunda beyinde haz, ödül ve tatmin mekanizmaları çalıştığı için zevk alma ortaya çıkmaktadır. Böylece daha fazla heyecan arayan izleyici daha korkunç ve dehşet verici sahneleri görmek istemektedir; filmde fazlasını isteyenler ise yüksek dozda heyecan yaşamak uğruna tehlikeli işlere atılma konusunda daha cesur bir hale gelmektedir.

Bu noktada kısaca Dolf Zillmann'ın *Uyarılma Aktarma Teorisi*'nden (*Excitation Transfer Theory*) de bahsetmek istiyorum. Buna göre korku filmleri öncelikle izleyicide negatif sayılan bazı hisler yaratır, ama çoğu zaman sonlarda adalet yerini bulur ve kahraman kazanır. Sonuçta seyircide oluşan negatif hisler yerini çok daha baskın pozitif hislere bırakır. Böylece seyirci yaşadığı büyük korkunun ardından, yoğun bir zevk alma haline geçer. Beyindeki bazı korku (ve şiddet) merkezlerinin uyarılması haz alma merkezlerini de yoğun bir şekilde harekete geçirmektedir (Zillmann, 1971, s.420 vd). Görüldüğü gibi korku filmi izlerken hem bireyde oluşan korku bir haz kaynağıdır, hem de dehşete düşmüş izleyici için korku gibi yoğun bir hissin ardından gelen kahramanın zaferi yoğun bir coşkulanım kaynağıdır. Kahramanın olmadığı ve olayların tam çözüme kavuşmadığı durumlarda ise seyirci büyük bir bağımlılıkla ve merakla filmin diğer serilerini izlemeye hazırdır.

Korku filmleri amigdalanın korkunun etkisiyle ödül-haz merkezlerini aktifleştirmesi sonucu ve ayrıca uyarılma aktarma teorisinde anlatıldığı gibi coşkulanımların aktarılmasıyla seyircide anlık bir rahatlama sağlasa da, filmlerin yarattığı sahte korku dünyası uzun vadede olumsuz psikolojik sorunlara sebep olabilmektedir. Şimdi korku filmlerinin seyircide nasıl geçici bir rahatlama sağladığına ve onların birey üzerindeki psikolojik etkilerinin sonuçlarına daha detaylı bakalım.

4. Korku Film ve Pseudo Korku Dünyası

Korku filmi, korkuyu ara sıra veya tesadüfen değil, tutarlı ve kasıtlı olarak ortaya çıkarmak için özel olarak yaratılan tek kurgusal türdür (Martin, 2019, s. 4). Korku filmlerinde ve onların esas kaynağı olan korku dolu gotik hikayelerde temel kaynak bilinçaltındaki bastırılmış korkularıdır (Hayward, 2006, s. 206 vd.). Bu filmlerin amacı bir bakıma bilinç altındaki korkuları, arzuları ve dürtüleri açığa çıkararak izleyiciyi dehşete düşürmektir. Örneğin bastırılmış ölüm korkusundan hareket eden korku içerikli eserler ölü insanı yaşayan

her şeyi öldürmek isteyen, dehşet uyandıran bir varlık olarak gösterir ama bunu yaparken ölümün ve ölümlerin canlanmasının gayet sıradanlaştırılması ve normalleşmesi söz konusudur (zombiler). Ancak bu filmlerde sadece ölümler değil, canlı bir insandan da korkutucu ve tekinsiz bir tiplene olarak bahsedilebilir. Örneğin *Saw* (Testere, 2004, James Van) filminde *The Jigsaw Killer* (Katil Jigsaw) kötü niyetli ve tekinsiz bir karakter olarak görülmektedir. Korku filmlerinde karşımızda çıkan bedenden ayrılmış uzuvlar, kesilmiş bir baş ya da el gibi vücut parçalarında da izleyiciyi rahatsız eden tekinsiz bir şeyler vardır. Gerçek hayatta da tekinsiz bir şeyden kaynaklanan korkuyu sık sık tecrübe ediyor olsak da, kurgusal alanda kullanılacak araçlar çok olduğu için tekinsiz etkiler yaratmaya daha fazla olanak sunmaktadır. Korku filmlerinde Freud'un tekinsiz olarak söz ettiği duygu korkutma amaçlı olarak kullanılır; hatta temel amaç seyircide özellikle tekinsiz duygusu yaratıp onu korkutmaktır, korkuyla birlikte vücutta gerçekleşen bazı süreçlerin sonucunda haz yaşanmaktadır.

Korku filmlerinde kullanılan basit anlatım tarzı, seyirciyi zihinsel bakımdan hiç yormadan ama yine de şaşırtarak, kimi durumlarda sıradaki ölecek kişinin tahmin edilmesinin verdiği hazı seyirciye yaşatarak onda felaket ve dehşet senaryoları izleme isteği uyandırmakta ve bu isteği bağımlılık seviyesinde sürekli tutmaktadır. Bu türden bir bağımlılığın oluşmasının bir sebebi de şudur: çağımız insanı yaşamında tanık olduğu pek çok sıkıntıyı dönüşüme uğratabilecek güce sahip değildir (Çağlıyan, 2016, s.81). Bu sebeple bazı bireyler korku filmi gibi aşırı duygu hali yaratan eserlerin sahte korku dünyasıyla kendilerini yoğun şekilde uyararak rahatlamaya çalışmaktadır. Korku filmlerinde korku yaratan nesnelere (örneğin canavar veya kötü bir ruh gibi) bir şekilde yok edilmesiyle ve kötü tipin cezalandırılmasıyla birlikte seyircinin kendi yaşamındaki gerçek tehditlerden bir süre kaçıışı sağlanmakta ya da onlardan kaçmış olmanın verdiği gerginlik giderilmektedir.

Korku filmi aracılığıyla seyircinin gerçek yaşamdan kaynaklanan gerginliklerinin kısa bir süreliğine unutulması seyircide pek çok kaygı bozukluğuna yol açmaktadır. Ortada gerçek bir tehlike olmadığı halde kişinin sırf korku filminin etkisiyle yaratılan kurgusal bir dünya aracılığıyla tüm sorgulamaları askıya alarak kendini korkutması Freud'un tabiriyle anlık bir nevrotik bir korku çeşididir; hiçbir tehlike ve tehdit olmamasına rağmen birey filmi izlerken korkar bir haldedir. Kaygılı bekleyiş ve fobiler gibi örneklerini verdiğimiz nevrotik korkuda, korkunun baş gösterdiği her anda korkulacak bir tehdit olduğu beklentisi doğmaktadır. Kişinin kendini sürekli korku filmine maruz bırakması onda kalıcı bir takım nevrotik korkuların gelişmesine yol açabilir. Yapılan araştırmalarda korku filmi izleyen katılımcılarda filmlerde işlenen temalar doğrultusunda filmlerdeki dehşet verici sahnelerin uzun süre zihinlerine kazınması ve bunun etkisiyle ömür boyu süren fobiler oluşması, katılımcıların olmayan sesler duyması, görülen kabuslar nedeniyle uyku kalitelerinin bozulması ve evde yalnız kalmaktan çekinmeleri, karanlıktan korkmaları vb. bu iddiamızı temellendirmektedir (Cantor, 2004, s. 289-296). Korku filmleri seyircide Aristoteles'in incelediği tragedyada olduğu gibi bir arınma (*katharsis*) sağlamamaktadır; aksine seyircilerin çoğunda açıkça kaygı nevrozlarına ve kaygı bozukluklarına yol açmaktadır. Ayrıca amigdalanın yoğun korkunun etkisiyle kişide ödül ve haz mekanizmalarıyla ilişkili olan diğer çekirdeklerini aktifleştirerek haz duyulmasına sebep olması da patolojik bir durum olarak görülebilir. Nitekim korku filmi izleyicisi için amigadalanın yanlış uyarılması sonucu korkudan doğan anlık bir haz dışında ve gerçek hayattan bir süreliğine kaçışın sağladığı rahatlama haricinde ortada gerçek bir ödül yoktur.

Görüldüğü gibi korku filmi izleyen seyirci film aracılığıyla vücutta gerçekleşen bazı süreçlerin etkisiyle ve çeşitli hormonların harekete geçmesi sonucu kendine pseudo (sahte) bir korku dünyası yaratır. Bunu yaparken yaratılan sahte korku dünyasının gerçekliğini sorgulamaktan kaçınır. Samuel Taylor Coleridge bu durumu "*the willing suspension of disbelief*" (her türlü şüphenin istemli olarak askıya alınması) terimiyle ifade etmektedir (Ferri, 2007, s. 12). Seyirci korku filmi izlerken daha çok korkmak ve filmi daha yoğun deneyimleyerek tadını çıkarmak için çoğu zaman gerçekliği ve her türlü şüpheyi askıya almaktadır.

Sonuç

İnsanın kendini ifade biçiminin en özel hallerinden biri olduğunu söyleyebileceğimiz sanatsal yaratımları ilk yazılı kaynaklar olan Sümer metinlerinden itibaren incelediğimizde, onlarda korku, dehşet ve acı gibi öğelerin de önemli bir rolü olduğunu görebiliriz. Olumsuz denebilecek içeriklerine rağmen bu tip eserler de tarih boyu insanlığı cezbetmiştir. Bu çalışmada temelde bu cazibenin sebebi açıklanmaya çalışılmıştır. Korku ve dehşet uyandırmayı amaçlayan eserlerin çekiciliğinde hem insanın fizyolojik yapısının -özellikle amigdalanın uyarma ve uyarılma şeklinin- ve hem de psikolojisinin etkili olduğu gösterilmiş, korkunun cazibesinin bazı sonuçları tartışılmıştır.

Şimdi tekrar yazının başında söz ettiğimiz tragedyaya ve bunun korku filmiyle olan ilişkisine dönelim. Burada Aristoteles ve *katharsis* yani tragedyanın ruhu iyileştirmesi ödevini hatırlayalım. Antik dünyada sanat eserlerinin ahlaki bir boyutu vardı ve Aristoteles'in tragedyaya yorumunda bu eserlerden özellikle yazgı bağlamında ahlaki bir ders çıkarılarak ruhun tutkularından arındırılması ve iyileştirilmesi vurgulanıyordu. Dolayısıyla tragedyalarda amaç sırf seyirciyi korkutmak, onda acıma duygusu uyandırmak ya da iğrendirmek değildi. Bugünün korku filmlerine ya da melodramlara baktığımızda ise Aristoteles'in sözünü ettiği *katharsis* artık şekil değiştirmiştir; iyileştirme yönü göz ardı edilmiştir.

Kendi varoluşunun verdiği kaygı, acı, korku ve gerilimin etkisindeki seyirci başkalarının acısına, korkusuna ve tecrübe ettiği gerilime yönelerek, bunlar aracılığıyla kendini korkutarak kendi içinde bulunduğu bunalım yaratan varoluş durumundan bir şekilde arınmaya veya ondan bir şekilde uzaklaşmaya, onun yerine farkında olmadan vücudunda salgılanan çeşitli kimyasalların etkisiyle kendini daha iyi hissedeceği bir ruh haline geçmeye çalışmaktadır. Ancak korku filmlerini izlerken korkudan, dehşetten ve iğrenmeden haz alınması aslında amigdalanın yanılmasının ve yanlış bağlantılar kurmasının bir sonucudur. Amigdala korku gibi negatif bir hisle uyarıldığında, çeşitli koşullar nedeniyle beyinde ödül beklentisi doğar ancak bazen ödül olmadığı halde ödül ve haz mekanizması çalışabilir. Bu da kişinin acıdan, korkudan, dehşetten ve iğrenmeden (şiddetten) haz almasına yol açabilir ancak haz ve ödül mekanizmasının bu şekilde çalışması patolojiktir. Bunun en önemli örneği korku, dehşet ve acı içerikli filmlere özel bir talep gösterilmesinde karşımıza çıkar.

Korku filmleri kişinin kendisiyle ve içinde bulunduğu hayatın gerçekleriyle yüzleşmesi sonucu onda bir arınma ve iyileşme sağlamak yerine, onun aslında nevroitik bir korkuyla kendi varoluşunu ve içinde bulunduğu hayatı unutmaya sebep olmaktadır. Burada söz konusu olan Aristoteles'in sözünü ettiği anlamda, korku ve acı aracılığıyla sağlanan ahlaki bir *katharsis* değil, başkasının acısı ve korkusu aracılığıyla kendini unutmaktır. İzleyicinin korku filmi izleyerek bilinçaltındaki bazı öğelerle karşılaşması ve çoğu zaman farkında olmadan onlarla yüzleşmesi ve nihayetinde fizyolojik yapının yanılması sonucu bu durumdan haz alması ancak onu geçici olarak rahatlatan bir çeşit hipnoz olarak görülebilir. Korku filmleri aracılığıyla bireyin yoğun bir şekilde maruz kaldığı dehşet ve korku uzun vadede bireyde oluşan pek çok psikolojik bozuklukların sebebi olabilir. Öyleyse korku filmleriyle ilgili çalışmamız göstermiştir ki, bu filmlerde ne gerçek bir arınmadan ne de gerçek bir korkunun varlığından söz edebiliriz; burada söz konusu olan korku sandığımız yanılmalı bir uyarılma aracılığıyla sahte bir avuntu bulma çabasıdır.

Kaynakça

Abisel, Nilgün (1999), *Popüler Sinema ve Türler*, İstanbul, Alan Yayıncılık.

Aristoteles (1987), *Poetika*, (İsmail Tunalı, Çev.), İstanbul, Remzi Kitabevi.

Buss, Kristin, D. Richard, K. Ned ve Goldsmith H. (2004), *Context-Specific Freezing and Associated Physiological Reactivity as a Dysregulated Fear Response*, *Developmental Psychology* by the American Psychological Association, Vol. 40, No. 4 içinde, 583-594.

Cantor, Joanne (2004), "I'll Never Have a Clown in My House" – Why Movie Horror Lives On, *Poetics Today* 25:2 içinde, s. 283-304.

Carroll, Noel, (2004), *Psychophysiology and the Horror Film*, Horror Film and Psychoanalysis-Freud's Worst Nightmare içinde, s. 257-270, New York, Cambridge University Press.

Çağlıyan, Çağdaş Emrah (2016), *Gücün Edimselleştiği An: Tüm Yargıların Ötesinde Kıyametin Olumlanması*, Sinefilozofi Dergisi, Sayı 2 içinde, s.79-96.

Dominic, Cheng, K., David, S. Christine, H. Fred (2006), *Human Amygdala Activity During the Expression of Fear Responses*, Behavioral Neuroscience by the American Psychological Association, Vol. 120, No. 5 içinde, 1187-1195.

Ferri, Anthony (2007), *Willing Suspension of Disbelief: Poetic Faith in Film*, New York Lexington Books.

Freud, Sigmund (1976), *The Uncanny* (James Strachey, Trans), The Standard Edition of The Complete Psychological Works of Sigmund Freud Volume VII içinde, London, The Hogarth Press.

Freud, Sigmund (1993), *Kaygı (Anksiyete)*, (Günsel Koptagel-İlal, Çev.), *Psikanalize Giriş-Genel Nevroz Öğretisi* içinde, s. 225-250, İstanbul, Yaprak Yayıncılık.

Hayward, Susan (2006), *Cinema Studies- The Key Concepts*, New York, Routledge.

Freud, Sigmund (2016) *Tekinsiz*, (Emre Kapkın-Ayşen Tekşen, Çev.), *Sanat ve Edebiyat* içinde, s.324-359, İstanbul, Payel Yayınevi.

Kierkegaard, Søren (2020), *Ya / Ya da*, (Nur Beier, Çev.), İstanbul, Alfa Yayınları.

Latacz, Joachim. (2006), *Antik Yunan Tragedyaları* (Yılmaz Onay, Çev.). İstanbul, Mitos-Boyut Yayınları.

Mannoni, Pierre (1990), *Korku*, (Işın Gürbüz, Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Martin, Neil, G. (2019), *(Why) Do You Like Scary Movies? A Review of the Empirical Research on Psychological Responses to Horror Films*, *Frontiers in Psychology*, Volume 10 içinde, Article 2298, s.1-22.

Mark, G., Baxter ve Elisabeth A. Murray (2002), *The Amygdala and Reward*, *Neuroscience* Volume 3 içinde, s. 563-573.

Rosen, Jeffrey (2004), *The Neurobiology of Conditioned and Unconditioned Fear: A Neurobehavioral System Analysis of the Amygdala*, *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, Volume 3 Number 1 içinde, s. 23-41.

Thomson, George (2004), *Tragedyanın Kökeni*, (Mehmet H. Doğan, Çev.) İstanbul, Payel Yayınları.

Zillmann, Dolf (1971), *Excitation Transfer in Communication-Mediated Aggressive Behavior*, *Journal of Experimental Social Psychology* Volume 7 içinde, s.419-434.

METİNDE ADI GEÇEN FİMLER

Blatty, W. Peter (Yapımcı), & W. Fredkin (Yönetmen). (1973), *The Exorcist*, [Sinema Filmi]. ABD, Warner Bros.

Geffen, D. (Yapımcı) & Jordan, N. (Yönetmen). (1994). *Interview with the Vampiere*, [Sinema Filmi]. ABD, Warner Bros.

Hoffman, G. (Yapımcı), & J. Van (Yönetmen). (2004), *Saw*, [Sinema Filmi]. United States, Twisted Pictures.

Konrad, C. (Yapımcı), & W. Craven (Yönetmen). (1996). *Scream*, [Sinema Filmi]. United States, Woods Entertainment.

Marshall, F. (Yapımcı), & T. Hooper (Yönetmen). (1982), *Poltergeist*, [Sinema Filmi]. United States, Metro-Goldwyn-Mayer SLM Production Group.